

biodiversitat

2008, l'any de la patata

TEXT: REDACCIÓ

L'Organització per a l'Agricultura i l'Alimentació de les Nacions Unides (FAO) va declarar el 2008 l'any internacional de la patata. La diversitat genètica d'aquest tubercle, més important que la de qualsevol altra planta, ha permès que es guanyés a pols aquesta declaració. Però des de principis d'any una ombra es dibuixa sobre el seu futur: la modificació genètica. La lluita ha començat.

La patata és el quart aliment bàsic més important del planeta, darrere el blat de moro, el blat i l'arròs, però a diferència d'aquests, la patata no forma part del comerç mundial, i el seu preu es determina arran de les lleis d'oferta i demanda locals. Això fa que sigui un dels cultius menys vulnerables a la inflació i, per tant, més recomanables per a la seguretat alimentària, especialment als països menys desenvolupats on la inestabilitat econòmica és més greu.

El preu de la patata s'estableix en funció dels mercats locals

Si hi afegim l'enorme diversitat genètica de la patata, amb més de 5.000 varietats – la més gran de tots els cultius produïts actualment –, aquesta es converteix en un dels protagonistes de l'escenari alimentari mundial.

Aquest tres factors (la seva posició a la llista dels aliments, la resistència a la inflació i la varietat genètica) són claus per entendre perquè la FAO va declarar el 2008 any internacional de la patata.

Botànica i història

A la Catalunya central, la patata s'anomena "trumfo" o "trumfa" des de temps immemorials. Pertany a la família de les solanàcies, i el seu nom científic és *Solanum tuberosum*.

La patata és una planta herbàcia, dicotiledònia, que produeix uns tubercles en el seu sistema raïcal.

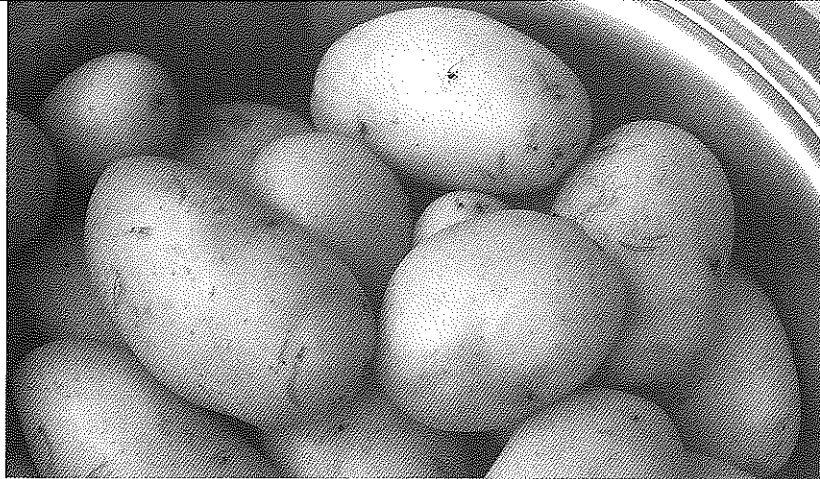
La patata es va desenvolupar a partir del segle XVIII, gràcies als petits productors, i en un període de 200 anys va prendre importància. El petit tubercle arribat des de l'altra banda de l'Oceà Atlàntic va salvar Europa de la fam i la inestabilitat de les collites de cereals.

El cultiu mundial

La distribució del cultiu de la patata ha sofert grans canvis recentment. Fins al 1990 gairebé tota la producció de patata es centrava a Europa, la gran productora, però també la gran consumidora, seguida per Amèrica del Nord i els països de l'antiga URSS. Però, des de llavors, altres mercats emergents s'han incorporat a la producció i demanda d'aquest aliment: Àsia, Àfrica i Amèrica del Sud són els principals punts on es centralitza aquest augment. En concret, a Amèrica Llatina la producció va augmentar des dels 30 milions de tones els anys 60 fins als 165 milions el 2007. Xina i la Índia concentren ara la gran producció mundial (la tercera part), i Xina és la gran productora internacional. (Veure taula de producció)

En qualsevol cas, la patata no s'inclou dins el comerç mundial d'aliments, per tant el seu preu s'estableix en funció dels mercats locals. Aquest fet aconsegueix que, segons un estudi recent de la FAO, la inflació del preu de la patata als

La patata resisteix la inflació perquè el seu preu s'estableix als mercats locals.

1. Els rizomes són tiges subterrànies de creixement generalment il·limitat, que emeten arrels i gemmes d'on s'originaran noves tiges aèries.

2. Vegis GRAIN, El negoci de matar de hambre, abril 2008, pàg. 1: www.grain.org/articles_files/atg-16-es.pdf

3. Per tenir més informació sobre plagues, vegis Xavier Fontanet, L'escarabat de la patata. *Ecoagricultura* núm.57, 1998: www.ecoebre.org/arxiusimatges/activitats/articulos/articulosxavi/escarabatpatata.pdf

70 països més vulnerables del món sigui molt inferior que a la resta i se la pugui considerar un aliment segur. Així la producció de la patata ajuda els països amb baixos ingressos ja que poden compensar els greus problemes deguts a l'increment dels preus dels aliments.

A més de la seva àmplia diversitat genètica, la patata ofereix una alta resistència a plagues i malalties

El vertiginós encariment dels preus dels cereals arran de la intensa competència especulativa mundial² ha fet pujar sense mesura els preus d'aliments bàsics de la dieta alimentària, i els països amb menors ingressos són els més perjudicats. La patata podria ser un fre a aquest desequilibri.

A part de la seva extensa varietat, la patata ofereix un seguit de característiques molt importants com l'alta resistència a plagues i malalties. També presenta un alt valor nutritiu i una excel·lent adaptació a condicions climàtiques extremes.

La FAO sembla promoure una política de producció de la patata que busca la protecció de productors, consumidors i medi ambient, promovent-hi

La FAO organitza un concurs de fotografia sobre la patata

La FAO organitza un concurs mundial de fotografia per destacar el paper que la patata ha tingut al llarg de la història com a font d'aliments i de riquesa als països del món desenvolupat.

Amb aquesta iniciativa es vol conscienciar de la importància de la contribució de la patata a l'agricultura, l'economia i a la seguretat econòmica mundial.

Sota el títol "Entocament a un aliment mundial", la FAO invita tots els qui vulguin participar a plasmar la biodiversitat de la patata, del seu cultiu, elaboració, comercialització, ús i fins i tot consum.

Hi ha categories per a professionals i aficionats. El termini per lliurar les imatges conclou l'1 de setembre. Més dades a la web de la FAO (<http://www.potato2008.org/es>)

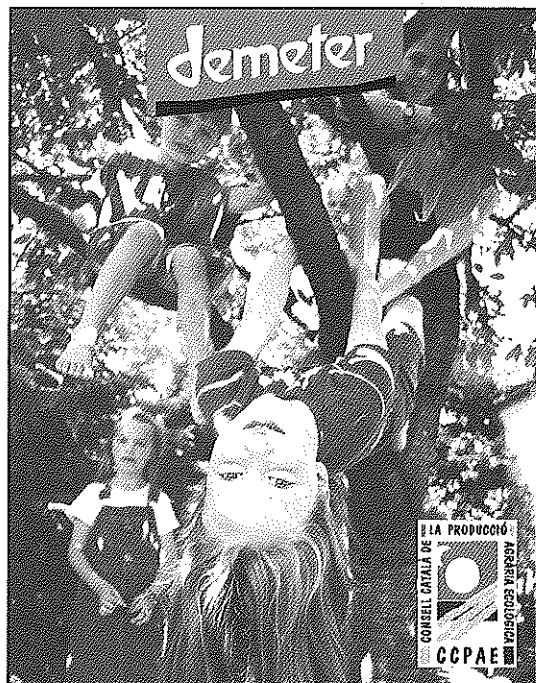
el maneig integrat de plagues (MIP) que, tot i autoritzar l'ús de fertilitzants i plaguicides de síntesi, preconitza:

- la presència de depredadors naturals de les plagues,
- la producció de varietats amb major resistència a plagues i malalties,
- la sembra de llavors certificades,
- la producció dels tubercles en rotació amb altres cultius,
- la utilització de compost orgànic per millorar la qualitat del sòl.

En aquest sentit, la FAO està treballant a través d'escoles per a agricultors, ensenyant a reconèixer els insectes i, sobretot, desenvolupant cultius de patata a camps dobles per tal de comparar els resultats. Així, al costat dels mitjans químics convencionals per combatre les plagues, promou el MIP i els increments de productivitat gràcies a una millor gestió de l'entorn i a altres sistemes com les trampes per a corcs, per exemple³.

Amflora: l'amença de la patata transgènica

Això acaba d'ocórrer. El passat mes de maig de 2008, any de la patata, el Consell Europeu d'Agricultura es va haver de pronunciar sobre la aprovació del cultiu d'una patata transgènica. Malgrat que va ser rebutjat per onze Estats membres (sis es van abstenir, entre ells Espanya), i encara que es tracta d'una varietat que es produiria per a ús energètic, ja que ni tan sols està assajada com a aliment per a animals, la Comissió Europea va anunciar la seva intenció d'aprovar el cultiu de patata transgènica a la Unió Europea. L'amença de la modificació genètica ha arribat a la patata.

els nostres fruits

"Cal Valls"

gaudeix-ne!

www.calvalls.com

Camí la Plana, s/n 25264 Vilanova de Bellpuig CATALUNYA (ESPAÑA)

Principals productors de patata, 2006-2007

Quantitat (t), 2007		kg/persona, 2006	
1. Xina	72 000 000	1. Bielorússia	835,6
2. Federació Russa	35 718 000	2. Països Baixos	415,1
3. Índia	26 280 000	3. Ucraïna	414,8
4. Ucraïna	19 102 300	4. Dinamarca	291,1
5. Estats Units	17 653 920	5. Letònia	286,0
6. Alemanya	11 604 500	6. Polònia	271,5
7. Polònia	11 221 100	7. Bèlgica	267,4
8. Bielorússia	8 497 000	8. Lituània	261,2
9. Països Baixos	7 200 000	9. Federació Russa	259,0
10. França	6 271 000	10. Kirguizistan	219,4

Font: FAOSTAT

Algunes varietats antigues de patata

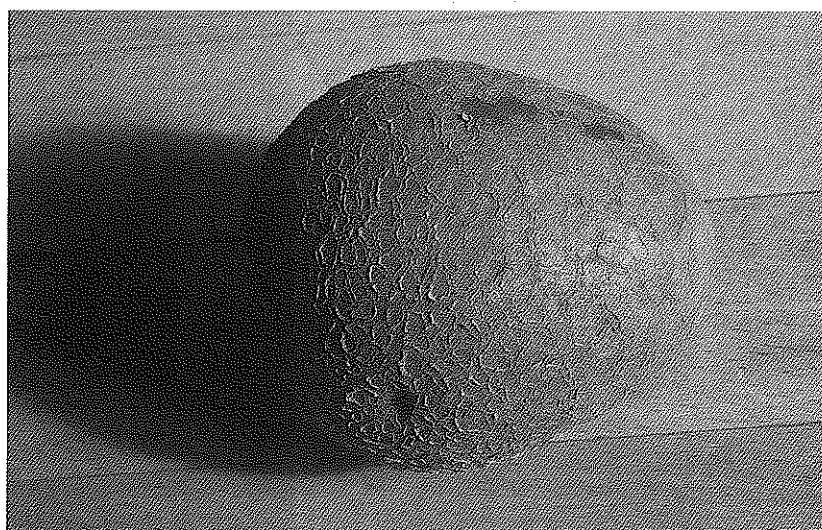
Gairebé extingides, algunes d'aquestes varietats sobreviuen encara amb dificultat. Generalment, són considerades més gustoses, però poc productives. Amb prou feines en tenim informació.

Bufet	Encara té una certa presència. És molt boteruda, amb els ulls fondos. Carn blanca.
Bufet negre	Molt escassa, es cultiva bàsicament a Odèn. Semblant a l'anterior, amb la pell fosca. Carn blanca.
Negra de Gòsol	També molt escassa, té la pell molt fosca i els grills violacis. Ocasionalment a Gòsol encara es pot trobar en alguna botiga.
Mora	Es conrea a la Garrotxa. Amb molts ulls, irregular i pela morada. Carn blanca, molt gustosa. La planta és poc vigorosa i fa la flor blava. També és present a Canàries.
de Peguera	Havia tingut molta fama a Berga. En abandonar-se el poble de Peguera es va deixar de produir. Sembla que encara hi ha algú que la conserva.
del bolado	S'havia cultivat al Vallès fins al primer terç del segle XX, que en tinguem referència. Molt gustosa, es va deixar perdre per problemes productius.

La patata OGM és propietat de la multinacional alemanya BASF i ha estat dissenyada perquè el seu midó sigui més resistent per a ús industrial. Es diu Amflora (nom tècnic EH92-527-1), i el seu midó s'utilitza cada vegada més com a substitut del plàstic. Encara que no hagi estat assajada, BASF n'ha demanat l'aprovació com a aliment per al bestiar.

L'Agència Europea de Seguretat Alimentària (EFSA) va concloure que Amflora "no suposa un risc major per als humans, els animals i el medi ambient que les patates convencionals" i l'Agència Espanyola ja li ha donat el seu vist i plau. Tanmateix, la OMS (Organització Mundial de la Salut), l'EMEA (Agència Europea del Medicament) i l'Institut Pasteur de París han alertat amb ri-

gor del risc que suposa, per a la salut de milions d'europes i per al medi ambient, la presència en aquesta patata d'uns gens de resistència a antibiòtics, en un context on creix la incidència de malalties pluriresistents (tuberculosi i altres). Aquesta és la primera vegada que els responsables polítics del més alt nivell de la UE dubten públicament de la seguretat d'uns OGM. Encara que

La patata té una gran varietat genètica, amb més de 5.000 varietats.

Imatge d'un camp de patates a una granja del poble de Bajwa, a Gujarat, Índia. Vasant Dave.

Producció de patata per regió, 2007

	Superfície conreada (ha)	Quantitat (t)	Rendiment (t/ha)
Àfrica	1 503 145	16 308 530	10,84
Àsia i Oceania	8 743 857	137 182 946	15,68
Europa	7 439 553	128 608 372	17,28
Amèrica Llatina	962 434	15 985 825	16,61
Amèrica del Nord	615 032	22 626 288	36,78
MÓN	19 264 021	320 711 961	16,64

Font: FAOSTAT

per aprovar un transgènic es necessita una majoria qualificada del 70%, la UE es troba dividida. La França de Sarkozy assegura que el blat de moro transgènic és inacceptable, però a Espanya s'està produint massivament a la conca de l'Ebre.

Altra vegada la macroeconomia marca les línies de treball. Josep Puxeu, Secretari General de Agricultura y Alimentación, va argumentar que la raó de la oposició d'altres països a aquestes autoritzacions és que ells no són tan importadors com nosaltres, escudant-se darrera el vist i plau donat a aquestes varietats per set ministeris estatals i per l'Agència de Seguretat Alimentària. Espanya, explica el Secretari, importa deu mili-

ons de tones de gra (més que la Xina) i no es pot oposar a la tecnologia genètica. El problema de la postura espanyola, però, és que la decisió comunitària d'oposició ha estat entesa per tots com un seriós advertiment a l'EFSA i al seu mal paper en l'avaluació dels cultius transgènics.

L'any de la patata pot acabar amb un seriós problema per a aquest cultiu mil·lenari.

Mentrestant, en tots els racons del món hi ha llocs on s'homenatja el cultiu de la patata. A Solsona, sense anar més lluny, se celebra cada any la Fira del trumfo, per gaudir del seu cultiu i les seves receptes. ■

La patata a Espanya Producció 2007

Superfície conreada: 89 000 ha

Quantitat: 2 502 300 t

Rendiment: 28,1 t/ha

Font: FAOSTAT

Més informació:

<http://www.potato2008.org/es>

<http://www.papasantiguasdecanarias.org/>

<http://www.firadeltrumfo.com/>

BioCultura

MADRID 2008

feria de productos ecológicos
y consumo responsable

30,31 DE OCTUBRE y 1,2 DE NOVIEMBRE

PABELLÓN DE CRISTAL.
CASA DE CAMPO

ORGANIZA ASOCIACIÓN VIDA SANA